

SWEDISH
ENVIRONMENTAL
PROTECTION
AGENCY

YTTRANDE
2025-11-04

Ärendenummer
NV-25-045045

Mark-och miljödomstolen
Nacka tingsrätt
mmd.nacka@dom.se

Yttrande i mål nr M 5534-25 angående tillstånd till vattenverksamhet, täktverksamhet och inert deponi på fastigheterna Sneby 1:4 och Savlinge 2:5 i Enköpings kommun

Med anledning av domstolens kungörelse, aktbilaga 8, anför Naturvårdsverket följande.

1. Om skälen för Naturvårdsverkets deltagande

Naturvårdsverkets uppgift är att bevaka allmänna miljöintressen där miljöbalken tillämpas. Naturvårdsverket deltar i miljöprövningar som är principiellt viktiga eller har stor betydelse för miljön.

NCC Industri AB:s (bolaget) ansökan avser en täktverksamhet med betydande brytmängd under en lång tillståndstid. Den sökta verksamheten innebär en inte obetydlig utvidgning av den befintliga verksamheten. Täktverksamheten innebär vidare uttag av naturresurser som inte är förnyelsebara. Vid prövning av täkter är det viktigt att det inom ramen för prövningen tas ställning till om det innebär en god hushållning att bryta täktmaterialet, dels om täktens lokalisering är lämplig med hänsyn till det irreversibla intrång i miljön som en täkt innebär. Av underlaget framgår vidare att betydande mängder överskottsmassor från bygg- och anläggningsprojekt finns i närområdet. Enligt Naturvårdsverket är det viktigt att det klargörs om, och i så fall hur, tillgången till överskottsmassor ska beaktas i behovsprövningen som ska göras för täkter enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. I målet aktualiseras även vissa artskyddsfrågor. Mot bakgrund av dessa överväganden beslutar Naturvårdsverket att gå in som part i målet.

2. Grunder och utveckling av talan

2.1. Behovet av det ansökta täktmaterialet

Den särskilda bestämmelsen om behovsprövning avseende täkter som tidigare fanns i dåvarande 9 kap. 6 a § miljöbalken togs bort 2009. I förarbetena till lagändringen betonas att frågan om det finns ett behov av en specifik täktverksamhet ska beaktas inom ramen för den prövning som ska göras enligt

2 och 3 kap. miljöbalken.¹ Om det material som ska utvinna kan ersättas med material från andra täkter eller om det finns andra närbelägna områden som skulle kunna vara bättre att exploatera för täktverksamhet, kan lokaliseringen bedömas som olämplig. Verksamhetsutövaren behöver därför inom ramen för lokaliseringsbedömningen visa att det finns ett *behov* av den ansökta mängden material, dvs. att befintliga täkter inom ett visst geografiskt område inte kan tillgodose det aktuella behovet.

Mark- och miljööverdomstolen har sedan lagändringen utvecklat en gedigen praxis avseende behovsprövningen för täktverksamhet.

Vid bedömningen om det finns ett behov av en viss täkt bör, enligt Naturvårdsverket, även hänsyn tas till möjligheten att nyttja andra tillgängliga massor i samhället, t.ex. massor från infrastruktur- och byggprojekt. Detta ligger i linje med principer om god hushållning enligt 2 kap. 5 § miljöbalken, en hållbar masshantering och cirkularitet. Utöver befintliga täkter bör alltså enligt Naturvårdsverket tillgången till lämpliga överskottsmassor från t.ex. bygg- och infrastrukturprojekt beaktas inom ramen för behovsprövningen. Om överskottsmassor kan ersätta hela eller delar av det angivna behovet av det ansökta materialet bör detta beaktas vid bedömningen om ett täkttillstånd ska meddelas och, i så fall, vilken tillståndstid och vilka brytmängder som ska medges.

Av bolagets behovsutredning framgår bl.a. att efterfrågan på material bedöms vara större än utbudet av befintliga täkter inom Uppsala län varför det finns ett behov av det ansökta materialet. Samtidigt anger bolaget att det inom region Uppsala idag uppkommer stora mängder överskottsmassor i samband med bygg- och anläggningsarbeten. Mot bakgrund av ovan anförda behöver bolaget, enligt Naturvårdsverket, inkomma med uppgifter avseende de överskottsmassor som finns i regionen. Dessa uppgifter bör omfatta hur stora mängder massor som finns tillgängliga, vilken typ av massor det är frågan om och i vilken utsträckning dessa massor kan ersätta det materialet som ansökan avser. Bolaget behöver i denna redogörelse även beskriva de tillgängliga överskottsmassornas egenskaper som betongballast, förstärkningslager eller övriga användningsområden som kan identifieras för det ansökta materialet.

Först därefter kan Naturvårdsverket bedöma om det finns ett behov av den ansökta verksamheten och om den är tillåtlig enligt 2 kap. 6 § miljöbalken.

2.2. Artskydd

2.2.1. Fåglar

Bolaget har i området noterat 56 fågelarter varav 21 är naturvårdsintressanta, 12 rödlistade och 3 upptagna i fågeldirektivets bilaga 1. Inom verksamhetsområdet har en rödlistad art konstaterats häcka.

4 § första stycket 4 artskyddsförordningen

Vad gäller frågan om förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen aktualiseras gör Naturvårdsverket följande bedömning.

Naturvårdsverket delar i huvudsak bolagets bedömning att den sökta verksamheten, med föreslaget åtagande till förmån för den skyddsklassad fågelarten, inte kommer att påverka fåglarnas populationsnivå (se dock nedan

¹ Se prop. 2008/09:144 s. 12 f.

om rosenfink). Naturvårdsverket anser dock, mot bakgrund av att artskyddet är en tillåtlighetsfråga, att bolagets åtagande ska föreskrivas som ett särskilt villkor.

När det gäller rosenfink gör Naturvårdsverket en annan bedömning än bolaget. Naturvårdsverket bedömer att verksamheten riskerar att påverka rosenfink på ett sådant sätt att förbudet i 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen aktualiseras. Rosenfinken har en kraftigt negativ populationstrend i Sverige enligt Svensk Fågeltaxering². Eftersom arten både är sällsynt och karismatisk har den en mycket hög spontanrapporteringsfrekvens. Trots det finns det för Enköpings kommun för 2025 endast elva rapporterade fynd i Artportalen³ av rosenfink. Av dessa är fem fynd dubbelrapporteringar och av kvarvarande sex fynd är det mycket troligt att flera av dessa observationer rör samma individer. Enligt Naturvårdsverkets bedömning handlar dessa elva fynd om två till tre olika individer. För 2024 rapporterades 13 fynd varav åtminstone sju rör samma individ. Kvar är, enligt Naturvårdsverkets bedömning, ca fyra till fem unika fynd varav ett av dessa var rosenfinken som noterades i Sneby vid bolagets inventering.

Om rosenfinken häckar inom verksamhetsområdet är det enligt Naturvårdsverket, med hänsyn till artens låga populationsnivåer, uppenbart att en förlust av häckningslokalen har en påverkan på den lokala och den regionala bevarandestatusen. En förlust av häckningslokalen skulle följaktligen försvåra möjligheterna att bibehålla populationen av rosenfink på en tillfredställande nivå och utgör därför enligt Naturvårdsverket en förbjuden störning enligt 4 § första stycket 4 artskyddsförordningen.

Enligt Naturvårdsverket behöver bolaget därför inventera rosenfink ytterligare en säsong för att klargöra om arten häckar i området eller om fyndet 2024 endast representerade en rastande individ. Om så inte sker behöver man enligt försiktighetsprincipen utgå från att arten häckar på platsen. Bolaget behöver i så fall inkomma med förslag på försiktighetsåtgärder för att förbuden i 4 § artskyddsförordningen inte ska aktualiseras.

4 § första stycket 1–3 artskyddsförordningen

Naturvårdsverket noterar att sedan bolaget utförde artskyddsutredningarna har EU-domstolen meddelat ett nytt avgörande (mål nr C-784/23 *Voore Mets*). Av avgörandet framgår bl.a. att påverkan på fågelarters population inte har någon betydelse för bedömningen av om förbuden i 4 § första stycket 1–3 artskyddsförordningen aktualiseras. Mot den bakgrunden bör bolaget komma in med ett villkorsförslag med innebörden att någon avbaning/avtäckning av potentiella häckningsområden inte får ske under fåglars häckningstid. Bolaget behöver även inkomma med uppgifter om det finns fågelarter i området som återanvänder sina bon och hur dessa i så fall ska skyddas.

² Start | Svensk fågeltaxering.

³ Välkommen till Artportalen - Artportalen.

2.2.2. Groddjur

Den sökta verksamheten innebär att livsmiljöer för bl.a. större vattensalamander och åkergroda kommer att tas i anspråk. Dessa arter är fridlysta enligt 4 a § artskyddsförordningen.

4 a § första stycket 4 artskyddsförordningen

Enligt 4 a § första stycket 4 artskyddsförordningen är det förbjudet att skada eller förstöra de listade djurarternas fortplantningsområden eller viloplatser. Fortplantningsområden och viloplatser skyddas inte i sig, utan det är deras kontinuerliga ekologiska funktion (KEF) som skyddas från skada av förbudet.

För att förbudet i 4 a § första stycket 4 artskyddsförordningen inte ska aktualiseras måste alltså bolaget, genom skyddsåtgärder, säkerställa att KEF upprätthålls i området. Naturvårdsverket bedömer att bolaget – genom att anlägga planerade ersättningsdammar i anslutning till lämpliga landsmiljöer och spridningsvägar (se bilaga B4 till MKB:n) – har möjlighet att upprätthålla KEF i området.

För att förbudsregeln inte ska aktualiseras är det dock viktigt att nya lekvatten fungerar i praktiken som fortplantningsområden innan befintliga lekvatten tas i anspråk. Mot den bakgrunden bör bolaget komma in med ett villkorsförslag med innebörden att befintliga livsmiljöer inte får tas i anspråk förrän nya livsmiljöer är funktionella som fortplantningsområden. Bolaget bör också komma in med ett förslag på hur det ska kontrolleras att nya fortplantningsområden är funktionella.

Större vattensalamander har vidare högre krav på funktionella spridningskorridorer mellan de olika dammarna och våtmarkerna än vad exempelvis åkergroda har. Det kan bl.a. handla om bäckstråk, fuktig gräsmark eller stråk av buskar och mindre lövträd. Bolaget behöver därför tydliggöra huruvida ekologiskt funktionella spridningsvägar för större vattensalamander kommer att finnas tillgängliga mellan de nya dammar som ska anläggas. Om så inte är fallet behöver det villkoras att sådana funktionella skyddsåtgärder finns på plats innan befintliga livsmiljöer tas i anspråk.

Bolaget bör vidare redogöra för hur lakvatten från deponier kan komma att påverka de tillskapade vattenmiljöerna för groddjuren.

4 a § första stycket 1–3 artskyddsförordningen

Enligt 4 a § första stycket 1–3 artskyddsförordningen är det bl.a. förbjudet att avsiktligt fånga, döda eller störa djur samt avsiktligt förstöra eller samla in deras ägg. Förbuden i 4 a § första stycket 1–3 artskyddsförordningen gäller på individnivå och någon påverkan på artens gynnsamma bevarandestatus krävs alltså inte för att förbuden ska aktualiseras. Förbuden gäller alla levnadsstadier hos djuren. Bolaget bör i denna del förtydliga på vilket sätt det ska säkerställas att individer av större vattensalamander och åkergroda inte dör eller skadas i samband med att befintliga livsmiljöer exploateras.

Beslut om detta yttrande har fattats av enhetschefen Karolina Ardesjö Lundén efter föredragning av miljöjuristen Lena Lidmark.

Vid den slutliga handläggningen har i övrigt deltagit miljöjuristen Christoffer Lundqvist, naturvårdsbiologen Krister Mild och den tekniska handläggaren Klockar Jenny Nääs.

Detta beslut har fattats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

För Naturvårdsverket

Karolina Ardesjö Lundén

Lena Lidmark